

Prof. Ing. arch. Miroslav BAŠE

Naše nominace profesora Miroslava Bašeho k udělení Pocty České komory architektů se opírala o znění statutu tohoto mimořádného ocenění. Architekt Baše byl osobností, která se výrazně zapsala svou mravností a prací do moderní historie české architektury. Svým rozhledem a svými zájmy přesahoval obor architektury a urbanismu a jeho přesvědčení o přednosti věci veřejných před osobními zájmy ho dovedlo i k trvalé společenské aktivitě. Jeho pevný občanský postoj se projevil nejen v obou vypjatých obdobích naší současné historie, ale i v pasivní době normalizace sedmdesátých a osmdesátých let. Na jaře roku 1968 se stal představitelem Klubu angažovaných neustraníků, až do policejního zrušení Svazu českých architektů (1971) byl jeho výrazným představitelem. S novým, shora ustaveným Svazem architektů si nezašel. Zato připravoval s dr. Brabcem nové znění oponentního autorského zákona, účastnil se neveřejných seminářů a formulace odborných stanovisek nekonformních architektů, připojil se k aktivitám Kruhu nezávislé inteligence, patřil k zakládajícím členům Nové skupiny Jindřicha Chalupického. V lednu 1969 absolvoval seminář o urbanismu v rakouském Salcburku (na základě jeho výsledků získal stipendium pro postgraduální studium na univerzitě v Detroitu), v roce 1973 zpracovával pro OSN plán regionálního rozvoje pro Karáčí v Pákistánu, o tři roky později podobný plán pro Colombo na Srí Lance, přednášel v ICCROM (Unesco) v Římě (1979–1983), na Antioch College v Ohiu, na Saarinenově škole v Cranbrook, v kanadském Torontu, v italské Bologni (1991). Účastnil se zasedání

Europa Nostra nejen v Praze, ale také v Londýně (1972). Už v prosinci 1989 se s příslovečným elánem zapojil do činnosti Občanského fóra, které hledalo společnou řeč památkářů a architektů. Spolupracoval při jednáních a seminářích The World Monuments Fund v Praze, Olomouci a na Slovensku. V roce 1991 byl jedním z hlavních organizátorů a účastníků mimořádně významné mezinárodní konference Praha – Budoucnost historického města. Pozoruhodná byla i jeho publikační činnost, s příspěvkem našim i zahraničním odborným periodikům začal v sedmdesátých letech a pokračoval až do roku 2008.

Profesor Miroslav Baše se narodil 16. září 1933 v Michalovcích na Slovensku. Vystudoval Fakultu architektury a pozemního stavitelství na ČVUT v Praze (1951–1956), kde pracoval jako pomocná vědecká síla u profesora Stefana, a absolvoval postgraduální studium na Wayne State University v Detroitu (1969–1970). Odbornou praxi začal v ateliéru obytných staveb Státního typizačního ústavu v Praze (1957–1959), pokračoval v Krajském projektovém ústavu v Plzni, ve středisku Mariánské Lázně (1959–1966), přešel do ateliéru Jiřího Gočára v Praze (1966–1968) a poté nastoupil ve Státním ústavu pro rekonstrukce památkových měst a objektů (1968–1991). Během třidvacetiletého působení v tomto ústavu se stal vedoucím ateliéru (1970), vedoucím výzkumného střediska (1984) a ředitelem závodu pro urbanismus (1988). V letech 1986–1988 pracoval jako vedoucí urbanistického oddělení Kuwait Engineering Office. Na začátku roku 1992 si založil soukromou praxi. Po listopadu 1989 byl autorizován Českou komorou architektů, ve které působil v pracovní skupině pro památkovou péči. Byl místopředsedou Spolku pro obnovu venkova, v letech 1986–1992 byl členem Národního komitétu ICOMOS – UNESCO.

Působil i jako pedagog na Fakultě architektury ČVUT v Praze. Svoji pedagogickou dráhu začal v roce 1993, kdy se stal vedoucím ústavu urbanismu. Snažil se obnovit spojení studia s praxí, se svými studenty se zaměřil na pomoc menším obcím, například vypracováním projektů rozvoje Lán, Mukařova, Černilova, Úval a dalších, se zahraničními studenty pracoval na studiích The Mouth of the Loire, The Crisis of the Catalan Peasantry nebo územního plánu Limonest, vesnice poblíž Lyonu, abych uvedl alespoň některé. Spolupracoval s Ministerstvem pro místní rozvoj a ve spolupráci s ABF inicioval studentskou soutěž Stavba pro venkov. Habilitoval se v roce 1995 a 19. dubna 2001 ho prezident republiky jmenoval řádným profesorem. V letech 2003 až 2006 byl pověřen funkcí proděkana pro vědu a výzkum.

Ve výčtu jeho prací je možné začít zmínkou o soutěžích. V roce 1958 získal odměnu v soutěži na areál Vysoké školy zemědělské v Praze, odměnu získal i o rok později v soutěži na komplex fakultní nemocnice v Motole. V roce 1960 ve veřejné soutěži na kulturní a společenské středisko ve Františkových Lázních získal druhou cenu. Informace o jeho projektech a realizacích by zabrala několik stran. Mezi ty významné patřily projekt pro nemocnici v Etiopii (1958), studie onkologického centra pro Soluň, Řecko (1958), studie pavilonu nad Rudolfovým pramenem v Mariánských Lázních (1962), územní plán Mariánských Lázní-Úšovic (1965), realizace řadových domů v Praze-Krči (1967) a v Opavě-Kateřinkách (1967), rekonstrukce památkových staveb U Pěti korun a U Zlaté lilie v Praze, studie regenerace gotického Hrádku u Litoměřic (1971), projekt nového divadla pro Svitavy (1972), stavebnětechnický průzkum historického centra Tábora (1971), územní prognóza Pražské památkové rezervace (1982), územní plán centra Spišské Nové Vsi (1983), urbanistická studie modernizace staveb ve Vojtěšské čtvrti v Praze (1984), vypracování koncepce centra Kuvajtu (1986), projekt emirova sídla Amiri Diwan (1986), obchodní a obytný komplex na Soor Street v Kuvajtu (1986), plán revitalizace Sharq Sief Area (1988), studie záchrany historických památek Kuvajtu (1988), urbanistický plán Džiddy v Saúdské Arábii. Po listopadu 1989 v praxi pokračoval například urbanistickou studií okolí Spišského hradu, územním plánem Mníšku pod Brdy, návrhem úprav náměstí F. X. Svobody v Mníšku pod Brdy, rekonstrukcí domu na Senovážném náměstí v Praze, územním plánem Petřské čtvrti, studií o pražském historickém jádru pro Evropskou unii a mnoha dalšími studii a projekty.

Miroslav Baše zemřel 2. února minulého roku, v září by se dožil pětasedmdesátí let. Představenstvo České komory architektů ocenilo jeho život a dílo udělením Pocty pro rok 2008. My, kteří jsme byli představenstvem požádáni o volbu mezi patnácti nominovanými, jsme jeho ocenění doporučili jednomyslně. Jsme přesvědčeni, že v jeho osobnosti byly integrovány všechny předpoklady, kvůli kterým byla Pocta České komory architektů ustavena. Byl nekonformní osobností, mužem jasného názoru a pevného postoje. Znal jsem se s panem profesorem od vypjatých chvil konce šedesátých let. Byl naplněný životními zkušenostmi, a proto schopný ironie i sebeironie. Byl to přítel, se kterým jsme si beze slov rozuměli, se kterým jsme se smáli stejným pitomostem, kamarád, který mě zahanboval svou noblesou.

Miroslav Masák
člen poroty Pocty ČKA 2008

NOMINACE NA POCTU ČKA 2008

Miroslav Baše, Jan Bočan, Markéta Cajthamlová, Jindřich Freiwald, Ladislav Konopka, Otakar Kuča, Věra Machoninová, Alois Mikuškovic, Jindřich Malátek, Vlado Milunić, Emil Píkrýl, Viktor Rudiš, Ivan Ruller, Pavel Štecha, Rostislav Švácha.
Porota se v dalším kole rozhodla hlouběji zabývat životem a dílem těchto tvůrců: Miroslava Bašeho, Jindřicha Malátka a Emila Píkrýla.

ODBORNÁ POROTA POCTY ČKA 2008

Představenstvo ČKA doporučí každoročně odbornou porotu složenou z vynikajících českých projektujících architektů i teoretiků architektury, kteří vyhodnotí z nominovaných osobností jednu, již pak Česká komora architektů udělí Poctu.

Komise zasedla v a rozhodovala ve složení: Ing. arch. Zdeněk Fránek, Mgr. Rostislav Koryčánek - předseda, Ing. arch. Jan Línek, Prof. Ing. arch. Miroslav Masák, Ing. arch. Petr Všečka

HISTORIE UDĚLOVÁNÍ POCTY ČKA

O zavedení tradice Pocty rozhodlo představenstvo ČKA v roce 2000 s cílem ocenit mimořádné osobnosti na poli architektury. Vzhledem k velkému počtu vynikajících architektů, kteří se v minulém režimu nedočkali žádného významnějšího ocenění své práce a životních postojů, bylo v předchozích letech toto ocenění udělováno především in memoriam, v roce 2006, 2007 a 2008 bylo uděleno žijícím osobnostem. V letošním roce bude udělena cena opět in memoriam. Návrhy na nominaci mohou podávat všichni členové ČKA, pedagogové, teoretikové i historikové architektury, spolky architektů, školy a fakulty architektury v České republice.

Laureáti:

2000 – Petr Vařura, Bedřich Rozehnal, Ladislav Žák (in memoriam)

2001 – Vít Obrtel, Otto Rothmayer, Oldřich Stefan, Zdeněk Vávra (in memoriam)

2002 – Josef Havlíček (in memoriam)

2003 – Josef Polášek (in memoriam)

2004 – Pocta nebyla udělena

2005 – Karel Hubáček

2006 – Miroslav Masák

2007 – Alena Šrámková

AKCE SPOJENÉ S UDĚLENÍM POCTY ČKA 2008

SLAVNOSTNÍ CEREMONIÁL

Poctu ČKA 2008 v podobě plastiky od sochaře Richarda Kočího a čestnou listinu předá předseda České komory architektů při slavnostním ceremoniálu v Galerii Jaroslava Fragnera paní Olze Baševé dne 6. května 2009 v 18 hodin.

VÝSTAVA

Výstava MĚSTO-SUBURBIE-VENKOV v Galerii Jaroslava Fragnera (7. – 22. května 2009, vernisáž 6. 5. 2009 od 18 hodin) představí především téma Územní prognózy a Urbanistické studie Pražské památkové rezervace, na nichž Baše pracoval v letech 1978-83 a 1992-94 a lze je považovat za jeho nejvýznamnější projekty. Dalšími dvěma důležitými tématy, jimž se Baše věnoval a budou ve větším rozsahu prezentována na výstavě, byly suburbie a široké aktivity spojené s venkovem. Autorem koncepce výstavy a doprovodného katalogu je Ing. arch. Petr Všečka.

KATALOG

Při příležitosti udělení Pocty ČKA 2008 a k výstavě v Galerii Jaroslava Fragnera bude vydán Českou komorou architektů katalog věnovaný dílu Miroslava Bašeho: MĚSTO-SUBURBIE-VENKOV. Sedmdesátistránková barevná publikace představí významné texty přednášek a publikací, studie, vlastní fotografie, kresby, grafické tisky, územní plány i projekty z téměř padesáti let jeho tvůrčí práce. Materiály budou uvedeny stati Jacquese Derridy Generace (jednoho) města. Grafické zpracování katalogu: Marius Corradini, SIDE2.

Úvodní text v katalogu:

MĚSTO-SUBURBIE-VENKOV

Tvůrcům publikace a výstavy věnované renesanční osobnosti Miroslava Bašeho připadá fascinující jeho posedlost otázkami. Většina jeho práce je neviditelná, přesto na ni můžeme odkazovat. Když se na ni ptáme zasvěcených, nikdy nevynechají lidský charakter Miroslava Bašeho. Pokoušíme se jej tedy (alespoň formou reflexí v závěru knihy) vykreslit.

Tematické členění do tří oddílů vyjádřených v názvu knihy i výstavy Město – Suburbie – Venkov je do jisté míry chronologií Bašeho tvůrčího života. Každé ze tří témat se přitom odehrává na jiném dobovém pozadí, vždy jde ale o téma společností podceněné, včas ve své vztahové složitosti nerozpoznané. Jestliže se už na přelomu šedesátých a sedmdesátých let Miroslav Baše věnoval zcela průkopnický industriální památkám Ostravska a o deset let později mimořádně uceleně popsal problematiku Pražské památkové rezervace, pak si v devadesátých letech a na počátku nového milénia zvolil ještě širší prostor obnovy venkova, spojený s publicistickou a pedagogickou činností.

Územní prognóza Pražské památkové rezervace, Bašeho magnum opus, poskytla do té doby neznámý ucelený pohled mnoha profesí na strukturu a hodnotu historického města, aby zároveň, době navzdory, potvrdila i jeho vrstevnatost a nejednoznačnost, nutnost pochopení rozporů namísto jejich odstraňování (slovy J. Derridy: „Město má zůstat otevřeno tomu, že ví, že ještě neví, čím bude...“). Z dnešního pohledu je prognóza cenným dobovým záznamem myšlení o městě, uplatněném na jedinečném pražském souboru. Proto je jí v knize věnován největší prostor a čtyřmi texty je rovněž připomenuta konference Praha – Budoucnost historického města, na jejíž organizaci se Baše významně podílel.

Téma subúrbí, tedy toho, co je mezi městem a venkovem, poznal z první ruky již při své stáži v Detroitu v letech 1969–1970. Téma, jehož hodnotová relativita dnes dostihla Ameriku, vedlo Bašeho k širším úvahám nad rozdílem americké a evropské tradice sídel. Suburbanizaci se věnoval v řadě teoretických prací (do knihy zařazujeme shrnující text Proces suburbanizace z roku 2004). Podobně ucelený pohled jako na Pražskou památkovou rezervaci přivedl Bašeho v případě venkova k obecnějším otázkám, obsaženým ve vynikajícím textu Tvořivost v nové situaci z roku 2003, možná nejpodnětější českém textu na téma regionalismu v architektuře, a v jeho kritickém ohlédnutí za Programem obnovy vesnice v přednášce v Nečtinách v roce 2007 (oba texty do knihy rovněž zařazujeme).

Ve všech třech případech osvědčil schopnost vystihnout oblast, které takřka před našima očima hrozí rozpad, námi ještě nevnímaný. Baše chápe otázky urbanismu i venkova primárně v rovině hospodářské, demografické, vlastnické a sociální, bez kterých nemohou být otázky formy sídel a krajiny uspokojivě zodpovězeny. S velkým nasazením pomáhá venkovu nacházet ztracené sebevědomí především praktickou spoluprací se starosty obcí a probuzením zájmu studentů o toto téma.

Miroslav Baše nebyl ortodoxním regulátorem ani konzervátorem sídel či krajiny, jeho pohled byl organický, jeho síla byla v kladení otázek, shromáždění a analýze relevantních dat, v pochopení rozporů a v argumentaci. Potřebu pravidel hry ve smyslu nalezeného urbanistického principu silně zdůrazňoval, nešlo ale o technokratický pohled. Příkladem necht' je jeho pohled na záměr výstavby

mrakodrapu na Pankráci, kde místo o výšce stavby polemizuje o jejím obsahu: „... Jsem přesvědčen, že skutečným kontrapunktem k Pražskému hradu by se mohla stát jen obsahově silná budova ... a že formální, architektonická reflexe určitého způsobu administrativní práce nemohou nadále obstát jako nejvyšší symboly místa, země. Praha by v dané situaci měla projevit více rozhodnosti a ucházet se o umístění evropské nebo celosvětové instituce a tím se zařadit mezi další evropské metropole...“ (Přelet nad Pankráckou plání, Architekt 7/2001).

Vzájemné odcizení se památkové péče a nové architektonické tvorby viděl realisticky jako oboustrannou deformaci komunismem, neboť si byl vědom, že v otevřené společnosti je místo vyceněných zubů ceněna dlouhodobě pěstovaná kultura tvůrčího dialogu. Z bohatého architekta autorského obrazového archivu jsou v knize zařazeny kresby a grafiky vytvořené v interiérech pražských kostelů a fotografie ke sledovaným tématům. Bylo věru z čeho vybírat.

Petr Všečeka
autor koncepce výstavy a katalogu,
člen poroty Pocty ČKA 2008